

Oszvald Bálint

jogballgató (PTE-ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja

Az internetes zaklatást övező fogalmi nehézségek, különös tekintettel az USA joggyakorlatára

I. Bevezetés

A *cyberbullying* a zaklatás bűncselekményéből nőtte ki magát. Az 1990-es években megjelent az internet, a világháló az egymás közötti kommunikáció és kapcsolattartás elsődleges színhelyévé vált, ugyanakkor a kezdetekben az online devianciák még nem terjedtek el. A technológiai fejlődés, valamint az internethasználók számának növekedése lehetőséget teremtett a különböző újfajta bűncselekmények meghonosodásának. Ezek egyikének tekinthető az internetes zaklatás. A cselekményt „*cyber-enabled crime*” csoportjába sorolják, ami annyit jelent, hogy az internet világán kívül, önálló deliktumként – zaklatás bűncselekménye – is megállná a helyét. Az online bűncselekmények másik típusa a „*cyber-dependent crime*”, amelyek csak az internet világában elkövethetők.¹

Azáltal, hogy az internet világában tapasztalatlanabb generációk váltak a *cyber* tér aktív résztvevőivé, egyenes arányban nőtt az internetes zaklatások száma.² Tanulmányomban ebből kifolyólag a fiatalabb generációkon lesz – bár csak közvetve, elsősorban az Amerikai Egyesült Államok Legfelső Bírósága (a továbbiakban: USALB) gyakorlatában megjelenő jogesetek feldolgozása kapcsán – a hangsúly.

II. Fogalommeghatározások

Az internetes zaklatás (*cyberbullying*) kifejezés az 1990-es évek közepén került használatba az USA-ban, miután az egy *New York Times* cikkben szerepelt. 2015-ig az USA 50 tagállamából 49 inkorporálta büntető joganyagába a *cyberbullying* tényállását.³ Egységes fogalomról, illetve tényállásról ugyanakkor nem beszélhetünk, így Indiana tagállam jogalkotása szerint az, „*aki abból a célból, hogy valakit zaklasson, anélkül, hogy valódi beszélgetést akarna kezdeményezni, másnak üzenetet ír, mást felhív stb.*” megvalósítja a *cyberbullying* tényállását,⁴ ezzel szemben Missouri állam által alkotott

¹ Cybercrime - prosecution guidance. The Crown Prosecution Service. <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/cybercrime-prosecution-guidance> (2024. 04. 12.)

² Sameer Hinduja – Justin W. Patchin: Bullying, Cyberbullying and Suicide. Taylor and Francis Online. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13811118.2010.494133?scroll=top&needAccess=true> (2024. 04. 13.)

³ Sameer Hinduja – Justin W. Patchin: Cyberbullying Legislation and Case Law. Implications for School Policy and Practice. Cyberbullying Research Center. <https://cyberbullying.org/cyberbullying-legal-issues.pdf> (2024. 04. 13.) 1. o

⁴ 2023 Indiana Code Title 35. Criminal Law and Procedure. §35-45-2-2. Justia US Law.

tényállás: „más személy zaklatása a online kommunikáció folytán, amely magában foglalja az üzeneteket, telefonos texteket, számítógépeket stb., viszont nem korlátozódik rájuk.”⁵ Mind az elkövetés módja, mind az elkövetési magatartás, de akár a célzat megléte sem egységes a tagállamok definícióiban, így eltérő magatartások is kimeríthetik a tagállami tényállásokat. Ebből az is következik, hogy egyes cselekmények valamely államban *cyberbullyingnak*, míg más tagállamokban büntetlen cselekménynek minősülnek.

II.1. Cyberagresszió, cybererőszak

A fogalom meghatározást távolabbról kell kezdeni. Mindenekelőtt az agresszió fogalmát kell meghatározni, ami „olyan fenyegető, illetve valakinek, vagy valaminek kárt okozó magatartás, ami mind verbális, mind fizikai formában megvalósulhat.”⁶ Az agresszió részcsoportjai többek között a direkt, indirekt, kapcsolati, illetve cyberagresszió.⁷ Kiss Tibor a cyberagressziót a következőként definiálja: *minden olyan, az egyén negatív érzelmeiből fakadó, cybertérben megnyilvánuló manifesztáció, ami magára a cselekvőre vagy másra nézve negatív hatású, vagy valamely normát sért, de még nem tartalmazza a fenyegetést és a kényszeret, hanem azok megelőző, bevezető szakasza.*⁸

A cyberagresszió mind a cybererőszaknál, mind a *cyberbullyingnál* tágabb kategóriát ölel fel.⁹ Feltételei között említhető az online térben való elkövetés, az anonimitás,¹⁰ az üzenet- vagy fotóküldés útján történő megvalósítás, – ennél fogva a nonverbális kommunikáció, illetve a metakommunikáció jegyei eltűnnek¹¹ – továbbá a nonstop elérhetőség.¹² Véleményem szerint megjegyzendő a kontroll hiánya is. Azáltal, hogy e magatartások a szülők, illetve a közoktatási intézmények szeme előtt rejtve maradnak, a beavatkozás lehetősége is beszűkül. A szemtől szembe zajló kommunikáció hiánya végett pedig nem csak a szülők, iskolák maradnak tehetetlenek, de a jogalkalmazás, illetve jogalkotás is.

A cyberagresszió részhalmaza a cybererőszak. Ezen attitűdök relevánsabbak a büntetőjog számára, hiszen jellemző rájuk meghatározott jogi normák, közvetetten pedig jogi tárgyak sértése.

<https://law.justia.com/codes/indiana/title-35/article-45/chapter-2/section-35-45-2-2/> (2024. 06. 05.)

⁵ 2023 Missouri Revised Statutes Title XI – Education and Libraries. §160.775.2. Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/missouri/title-xi/chapter-160/section-160-775/> (2024. 06. 05.)

⁶ Aggression. Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/aggression> (2024. 04. 14.)

⁷ Sheri *Bauman* – Donna *Cross* – Jenny *Walker*: Principles of Cyberbullying Research. Routledge, New York 2013. 26-27. o.

⁸ Kiss Tibor: Agresszió a cybertérben. Nemzeti Közszerzői Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest 2020. 28. o.

⁹ Michele *Ybarra* – Kimberly *Mitchell*: Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver – Child relationships, Internet use, and Personal characteristics. Journal of Adolescence 2004/3. sz. 319-336. o.

¹⁰ Kevin *Rumions* – Michal *Bak* – Donna *Cross*: Cyber Agression. In: Encyclopedia of Adolescence (szerk. Roger J.R. Levesque). Springer Cham, 2020. 1. o.

¹¹ Donna *Cross* – Kevin *Rumions*: Cyber Agression. Subiaco: Springer International Publishing Switzerland 2015. 2-3. o.

¹² Faye *Mishna* – Michael *Sani* – Steven *Solomon*: Ongoing and online: children and youth’s perceptions of cyber bullying. Children and Youth Services Review 2009/12. sz. 1224. o.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) szerint „erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására.”¹³ Az erőszakos magatartások leggyakoribb elkövetési módozatai a kényszer, illetve a fenyegetés, amelyek megvalósítására szintén lehetősége van az elkövetőnek az online térben is, eltekintve a törvény megfogalmazásától, amely fizikai jellegű ráhatást említ az erőszak definiálásánál.¹⁴ Tehát ha a cyberagresszió egyik tényállását vizsgáljuk, akkor az a büntetőjog számára egészen addig nem bír relevanciával, ameddig az nem sért valamilyen jogi tárgyat. Az agresszió túl kényszer, illetve fenyegetés mozzanatának megjelenése pedig megalapozhatja a büntetőjogi felelősséget.¹⁵

II.2. Zaklatás

A cyberagresszió és a cybererőszak fogalmainak tisztázását követően röviden szólnék a zaklatás fogalmáról. A zaklatás az agresszió részhalmazaként helyezhető el, amelyben – bár nincsen egységes fogalma – hasonló komponensek jelennek meg univerzálisan.¹⁶ Olweus megfogalmazásában a zaklatás „egy ismétlődő, agresszív magatartás egy meghatározott személy ellen, aki nem tudja magát megvédeni.”¹⁷ Más oldalról közelítette meg a kérdéskört Smith és Sharp, akik szerint a zaklatás a „batalommal való szisztematikus visszaélés.”¹⁸ Két fogalmi elem jelenik meg a zaklatásban univerzálisan: agresszív magatartás és valamilyen agresszív forma (pszichikai, fizikai, verbális). Ugyanakkor van két eshetőleges elem is, amely az esetek döntő hányadában megvalósul, bár – az általam is bemutatott – definíciókban nem mindig szerepel: ez az erőviszonyok eltolódása, valamint az ismétlődő jelleg.¹⁹

II.3. Internetes zaklatás

Ahogy azt korábban említettem, az internetes zaklatásnak nincsen egységes fogalma, sőt, jelentős különbségek lelhetők fel az egyes jogtudósok által alkotott definíciók között. Smith 2008-ban úgy fogalmazott, hogy az online zaklatás „egy agresszív, szándékos magatartás egy személy vagy csoport által, az elektronikus közlési formák felhasználásával, amit ismétlődően viszik végbe egy olyan sértett ellen, aki nem tudja magát megvédeni.”²⁰ Ted Feinberg és Nicole Robey megfogalmazásában a *cyberbullying* „bántó, sértő

¹³ Btk. 459. § (1) bekezdés 4. pont

¹⁴ Kíss: i. m. 48. o.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Bauman – Cross – Walker: i. m. 26. o.

¹⁷ Dan Olweus: What Is Bullying? OLWEUS Bullying prevention program. https://cdn5-ss16.sharpschool.com/UserFiles/Servers/Server/18105422/File/Parent%20Resources/General%20Info/Olweus/OlweusFactS_What_Is_Bullying.pdf (2024. 04. 17.)

¹⁸ Peter K. Smith – Sonia Sharp: School Bullying, Insights and Perspectives. London: Routledge, London 1994. 2. o.

¹⁹ Nicole Dordolo: The Role of Power Imbalance in Cyberbullying. Inkblot: The Undergraduate Journal of Psychology. 2014/3. sz. 35. o.

²⁰ Peter K. Smith – Jess Mahdavi – Manuel Carvalho – Sonja Fisher – Shanette Russel – Neil Trippett: Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. Goldsmiths, London 2008. 376. o.

*üzenetek, képek küldése, posztolása az interneten, amely magában foglalja a megaláztatást, fenyegetést, mások becserkészését.*²¹ A zaklatás fentebb meghatározott fogalmi elemeiből viszont nem szerepel e definícióban sem a rendszeresség, sem az erőviszonyok eltolódása. Megfigyelhető tehát a korreláció a zaklatás fentebb meghatározott fogalmával, az eshetőleges fogalmi elemek azonban csak szubszidiáriusan vannak jelen.

Pongó Tamás komplexebben foglalkozott a *cyberbullying* körülírásával. Több eshetőleges fogalmi komponenst gyűjtött össze: a lényeges bomlasztást, a diákok fizikai integritásának, tulajdonának a sérelmét, az oktatáshoz és a biztonságos oktatási környezethez való jog sérelmét, illetve az erőegyensúly eltolódását.²² Ezen elemeket ő az USA joggyakorlatának tükrében vizsgálta, ahogyan arra én is kísérletet teszek a későbbiekben.

Hinduja és Patchin tézise: „szándékos és ismétlődő sérelem okozása számítógép, telefon, vagy egyéb elektronikai eszköz segítségével, amely feltételezi a felek közötti erőviszonyok eltolódását.”²³ Náluk tehát megjelenik az erőegyensúly eltolódása, mint fogalmi elem. Az ő kutatásaiknak, megállapításaiknak a következménye több USA tagállam *anti-cyberbullying* jogalkotása is.

Az általam alkotott definíció: elektronikus kommunikáció útján megvalósuló deviancia, amelynek feltétele, hogy valaki szándékosan fejt ki zaklató magatartást az internet kínálta lehetőségek felhasználásával, amely időben elhúzódó jellegű, és az elkövető, valamint az áldozat közötti erőviszonyok eltolódását eredményezheti. E fogalomból az időtényező helytállósága megkérdőjelezhető, ugyanakkor azt gondolom, hogy az elhúzódás utalhat a *cyberbullying* hátrányos következményeire is, így az mégiscsak szükséges fogalmi elemnek minősül.

II.3.1. Erőviszonyok eltolódása

Az erőegyensúly felbomlása számos okra visszavezethető, és a jogtudományban is többféle nézet létezik azzal kapcsolatban, hogy az mikor és hogyan valósulhat meg a felek között. Akár fizikai, akár pszichikai értelemben is fennállhat, annak mégsem lehet minden esetét a *cyberbullyingra* vetíteni. Erre példa, ha valaki gyengébb fizikumú, mint a kortársa. Az interneten a fizikum nem olyan szembeötlő különbség, mint a való életben. Előfordulhat az is, hogy a *cyber* térben éppen a fizikálisan gyengébb alkatú válik zaklatóvá, erősebb társa pedig áldozattá.²⁴

Egyesek szerint az erőegyensúly eltolódása nem mindig valósul meg a zaklató személy anonimitása esetén. Hiába küldi el valakinek a padtársa minden nap ugyanazt a fenyegető üzenetet

²¹ Ted Feienberg – Nicole Robey: Cyberbullying. The Education Digest. 2009/7. sz. 26. o.

²² Pongó Tamás: A cyberbullying és a diákok véleménynyilvánítási szabadsága, különös tekintettel az USA jogrendszerére. Iurisperitus Kiadó, Szeged 2021. 29-69. o.

²³ Sameer Hinduja – Justin W. Patchin: Cyberbullying. Public Safety Canada. <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2015-r038/2015-r038-eng.pdf> (2024. 04. 17.)

²⁴ Cyber-bullying vs. Physical Bullying. Defeat the label. <https://defeatthelabel.com/cyber-bullying-vs-physical-bullying/> (2024. 05. 23.)

(pl. holnap ne gyere iskolába, mert megverlek), ha a sértett nem tudja, ki a zaklató, másnap ugyanúgy be fog ülni mellé a padba, mintha mi sem történt volna. Más a helyzet akkor, ha valakinek anonim módon kiposztolják a Facebook-üzenőfalára a saját intim képét, mert ekkor, noha a posztoló kiléte nem ismert, a sértett másnap mégiscsak félve megy iskolába, tehát az erőviszonyok eltolódnak.²⁵

Vandebosch és Van Cleemput más oldalról vizsgálták az anonimitás kérdéskörét. Úgy vélik, az ismeretlen zaklató oly módon is erőfölénybe kerülhet, ha az áldozat nem ismeri őt eléggé ahhoz, hogy megfelelően reagálhasson.²⁶ Hasonlóan erőeltolódáshoz vezethet az a tény is, hogy a zaklatás *cyber* térben való megvalósulása végett a sértettnek nincsen lehetősége arra, hogy elmeneküljön a támadás elől.²⁷

II.3.2. Ismétlődő jelleg

A hagyományos zaklatással ellentétben az ismétlődő jelleg szerepe viták tárgyát képezi. Az USA megfelelő példával szolgál, hiszen egy, a tagállamok joggyakorlatát elemző kutatás során a vizsgált 27 tagállamból 16 tartalmazta az ismétlődő jelleget, mint az internetes zaklatás egyik kritériumát, a másik 11 viszont nem.²⁸ Megjegyzendő, hogy hazánk büntető törvénykönyve is szükségszerű fogalmi elemnek tekinti az ismétlődő jelleget, tehát egy magatartással zaklatás – esetlegesen internetes zaklatás – nem valósítható meg.²⁹

Véleményem szerint példákon keresztül érzékeltethető, mikor van, illetve mikor nincs szükség az ismétlődő jelleg kritériumának alkalmazására. Ha valaki az iskolában megbukik egy dolgozaton, és emiatt a többiek az interneten egy napig ezzel viccelődnek, magatartásuk nem fog a *cyberbullying* tényállása alá esni, hiszen ez egy tipikus, fiatalok között megszokott iskolai csínynek tekinthető. Ha viszont ez hosszabb időn át folytatódik, egyéb üzeneteket is kap a sértett, akkor az már internetes zaklatásként lesz elkönnyvelhető, hiszen az egyéb fogalmi elemek – nevesül a szándékosság, az erőviszonyok eltolódása, valamint az internetes úton történő abúzus – is kimerülnek.

Ezzel ellentétes példa, amikor már egy cselekmény is megvalósítja az internetes zaklatást: valaki elküld egy intim képet a barátjának, majd miután szakítanak, utóbbi azt feltölti az osztály Facebook-csoportjába, ahol a tartalmat mindenki láthatja, lementheti, terjesztheti.³⁰

²⁵ Pongó: i. m. 51. o.

²⁶ Heidi Vandebosch – Katrien Van Cleemput: Cyberbullying among youngsters: Profiles of bullies and victims. New Media Society, Belgium 2009. 1351. o.

²⁷ Sheri Bauman – Donna Cross – Jenny Walker: Principles of Cyberbullying Research. Routledge, New York 2013. 23. o. Idézi: Julian Dooley – Jacek Pyżalski – Donna Cross: Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. Journal of Psychology 2009/4. sz. 184. o.

²⁸ Pl. New Hampshire, 2023 New Hampshire Revised Statutes Title XV – Education. §193-F:3 I.(a) e) s II. Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/new-hampshire/title-xv/chapter-193-f/section-193-f-3/> (2024. 06. 05.)

²⁹ Btk. 222. § (rendszeres vagy tartós jelleg)

³⁰ Pongó: i. m. 46. o.

A szemléltetett példák alapján megállapítható, hogy az ismétlődő jelleg gyakran csak szubszidiáriusan van jelen a többi kritériumhoz képest, egyes esetekben viszont a bűncselekmény megállapításának *conditio sine qua non*-ja. A külső szemlélők cselekedeteit is vizsgálni szükséges, hiszen közvetetten ők is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy akár az elkövető egyetlen magatartása is kimerítse a bűncselekményt.³¹

III. Az Amerikai Egyesült Államok gyakorlata

A *cyberbullying* kifejezés az államokban egy kanadai oktató, Bill Belsey nyomán honosodott meg 2004 után. Az ő megfogalmazásában az internetes zaklatás „*egy olyan elektronikus kommunikáció formájában megvalósuló magatartás, amellyel az elkövető az áldozatot kívánja zaklatni, bántalmazni, megfélemlíteni.*”³²

Mindenekelőtt általánosságban kívánok pár szót szólni a jogi tevékenységről. Ma valamennyi tagállam jogalkotásában előfordul a zaklatás, illetve az online kommunikáció adta lehetőségekkel való visszaélés – zaklatás – szankcionálása is. A tagállamok többsége ugyanakkor az oktatási intézményeknek is felhatalmazást ad arra, hogy valamilyen módon foglalkozzanak az esetkörrel. Utóbbi rendszerint az oktatásról szóló törvényekben történik.

Az internetes zaklatás rendszertani helye differenciált. A tagállamok egy része önálló tényállásként szabályozza azt. Más tagállamok esetében a *cyber* térben megvalósuló zaklatás egyéb tényállások körébe esik. Ilyen a „*stalking*”, amit az áldozat megfigyelésére és követésére lehet fordítani, vagy természetesen a zaklatás bűncselekmény.

Tíz tagállam jogalkotására fókuszáltam, ezek: Alabama, Arizona, Florida, Indiana, Kansas, Louisiana, Minnesota, New York, Ohio, Utah. Ezen tagállamok fogalmait, a közös kritériumokat, illetve az esetleges különbségeket vizsgáltam. Mielőtt az egyes fogalmi elemekre kitérnék, fontos megemlítenem azt, hogy a jogalkotások differenciáltak. Vannak tagállamok, amelyek röviden, pár sorban diszponálnak meg az internetes zaklatásról.³³ Ezzel ellentétes megoldás, amikor nem is egy tényállásban részletezik a kérdést, hanem az több tényállás bekezdéseiben is szerepel.³⁴ Megint más tagállamok pedig hosszas, példálózó fogalmakat alkottak.³⁵

³¹ Cyberbullying: Definition. PACER's National Bullying Prevention Center. <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (2024. 06. 03.)

³² Cyber-bullying. Psychology Wiki. <https://psychology.fandom.com/wiki/Cyber-bullying> (2024. 04. 22.)

³³ 2023 Florida Statutes Title XLVI – Crimes. §836.05. Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/florida/title-xlvi/chapter-836/section-836-05/> (2024. 06. 05.)

³⁴ 2023 Indiana Code Title 35. Criminal Law and Procedure. §35-45-10-2., §35-45-17.1-2. Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/indiana/title-35/article-45/chapter-10/section-35-45-10-2/> (2024. 06. 05.)

³⁵ 2023 Minnesota Statutes Chapters 609-624 – Crimes, Expungement, Victims. §609-749. Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/minnesota/chapters-609-624/chapter-609/section-609-749/> (2024. 06. 05.)

III.1. Fogalmi elemek a tagállamok relációjában, jogesetek

III.1.1. Lényeges bomlasztás

A lényeges bomlasztás a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggő korlátozási mód, amely az USALB esetjogában kristályosodott ki, és az internetes zaklatás vonatkozásában a bíróságok számára a mai napig vezérfonalként szolgál. Ez azt jelenti, hogy minden olyan véleménynyilvánítás, amely lényeges bomlasztást okoz – vagy előreláthatóan azt fog okozni – az iskolában, az nem védett a Bill of Rights által. Ez a kiegészítés tartalmazza többek között a véleménynyilvánítás szabadságához való alapjogot. A Legfelső Bíróság a Tinker-ügyben fogalmazta meg az említett tézist.³⁶

Az eset röviden: három diák az iskolában a vietnami háború ellen tiltakozott, ennek következménye az elbocsátásuk lett. A fiatalok, illetve ügyvédjeik a diákok véleménynyilvánítási szabadságának megsértésére hivatkoztak, viszont, ahogy azt Pongó Tamás is megfogalmazta, azon „*off-campus*” véleménynyilvánítás, amely a közösségben lényeges bomlasztást képes előidézni, nem védett az amerikai alkotmány azon fordulata által, amely a szabad véleménynyilvánításról rendelkezik.³⁷ Ez nem azt jelenti, hogy az oktatási intézményeknek joga van az iskolán kívüli véleménynyilvánítást korlátozni, hanem azt, hogy az bomlasztó hatása esetén nem részesül védelemben. A vizsgált tagállamok közül Arizona, Louisiana és Minnesota joga kifejezetten rendelkezik arról, hogy a *cyberbullying* tényállását a szólásszabadsággal összhangban kell értelmezni.³⁸

A lényeges bomlasztásnak nincsen definíciója, tehát a bíróságoknak esetről esetre kell a körülmények vizsgálatát követően dönteni arról, hogy az iskolán kívüli véleménynyilvánítás alkalmas volt-e arra, hogy az iskolában, osztályban, baráti társaságban lényeges bomlasztást – tehát valamilyen, a közösség összetartó erejének megbontására alkalmas eredményt – idézzen elő.³⁹

III.1.2. A biztonságos oktatási környezethez való jog

Ahogy azt az alább bemutatott jogeset is alátámasztja, a *cyberbullying* áldozatai gyakorta félnek iskolába menni, hiszen a zaklatás képes megfosztani őket biztonságérzetüktől. Ebből következik az is, hogy az oktatási intézmény által nyújtott javakból, előnyökből sem részesednek, illetve romlik az iskolai teljesítményük. A vizsgált tíz tagállamból nyolc nevesíti valamilyen formában azt, hogy az

³⁶ Tinker v. Des Moines Independent Community School District, 393 U.S. 503 (1969). Justia. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/393/503/> (2024. 04. 29.)

³⁷ Pongó: i. m. 37. o.

³⁸ Arizona Stat. §13-2916.C.1., Louisiana Statutes §14:40.7. F, Minnesota Education Code 121A.031 Subd. 7. (3). Justia US Law. <https://law.justia.com> (2024. 06. 05.)

³⁹ Pongó: i. m. 37. o.

internetes abúzus képes egy ellenséges oktatási, iskolai környezetet kialakítani.⁴⁰ Hasonlóan tesz többek között a magyar egyenlő bánásmódról szóló törvény is.⁴¹ Pongó Tamás is foglalkozott ezzel a kérdéssel, és egyetérték azon állításával, hogy a helyes lépés az lenne a tagállamok részéről, ha beemelnék e komponenst a definícióba. Az iskola obligációja felelősségteljes, tudatos polgárokat nevelni a diákokból, a *cyberbullying* viszont ettől a lehetőségtől fosztja meg az intézményeket. Természetesen az iskolák kötelezettsége a biztonságos környezet kialakítása, hiszen a hallgatók reprezentálják az adott tagállam, ország oktatási színvonalát. A biztonságos környezet viszont nem csak fizikai biztonságot jelent, hanem érzelmi komfortot is.⁴²

A J.C.-ügyben több, az internetes zaklatás fogalmával kapcsolatos kérdést is áttekintett a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság, én csupán a biztonságos oktatási környezettel kapcsolatban felmerült releváns pontokat említem. A tényállás szerint J.C. egy étteremben videón rögzítette, ahogy barátja egy másik diákról, C.C.-ről vulgáris nyelvezettel beszél, majd ezt feltöltötte YouTube-ra. Az eset következményeként C.C. félt iskolába menni, egy iskolai tanácsadó győzte meg, hogy ne hagyjon ki órákat. J.C. kétnapos felfüggesztést kapott. Kérdésként merült fel a bíróság előtt, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága, vagy a biztonságos oktatási környezethez való jog élvez elsőbbséget az USA alkotmányában.⁴³ A bíróság egy korábbi ügyben az USALB által kialakított tesztre – a Tinker-tesztre – hivatkozott, és megállapította, hogy minden olyan iskolán kívüli vélemény, amely az iskolába eljut és felkelti a vezetőség figyelmét, és ténylegesen vagy előreláthatóan lényeges bomlasztást okoz az iskolában, korlátozható az iskola által.⁴⁴ E tekintetben tehát a biztonságos oktatási környezethez való jog primátusa érvényesül a szabad véleménynyilvánítással szemben.

III.1.3. Fizikai integritás és a tulajdon védelme

A vizsgált tíz tagállamból Arizona kivételével az összes nevesíti a diákok testi épségét és tulajdonát, mint védendő érdekeket.⁴⁵ Az USALB viszont egyik, az internetes zaklatás szempontjából mérföldkőnek számító – Tinker-, Fraser-, vagy Hazelwood-ügyek – ítéletében sem említi, hogy a

⁴⁰ Alabama Code §16-28B-3.(1)d., Indiana Code §20-33-8-0.2.(a), Kansas Statutes §72-6147(a) (1), Louisiana Stat. §17:416.13.C.(2)(b), Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(2) (f), New York Education Law §11. 7.(a), Ohio Code §3313.666.(A)(2)(ii), Utah Code §53G-9-601(2)(d). Iustia US Law. <https://law.justia.com> (2024. 06. 05.)

⁴¹ 2003. évi CXXV. törvény 10.§ (1) bekezdés

⁴² Biztonságos tanulási környezet. Budapest School. https://model.budapestschool.org/iskola-szervezet/biztonsagos_kornyezet.html (2024. 04. 26.)

⁴³ Carolyn Stone: Cyber Bullying: Disruptive Conduct or Free Speech? Asca School Counselor. <https://www.schoolcounselor.org/Magazines/May-June-2013/Cyber-Bullying-Disruptive-Conduct-or-Free-Speech> (2024. 04. 27.)

⁴⁴ Pongó: i. m. 83. o.

⁴⁵ Alabama Code §16-28B-3.(1)(a), Florida Statutes §1006.147(3)(c)(1), Indiana Code §20-33-8-0.2.(a)(1), Kansas Statutes §72-6147(a)(1)(i),(ii), Louisiana Stat. §17:416.13.C.(2)(b), Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(2),(g), New York Education Law §11. 7.(a),(b),(c), Ohio Code §3313.666.(A)(2)(i), Utah Code §53G-9-601(2)(c). Iustia US Law. <https://law.justia.com> (2024. 06. 05.)

diákok fizikai integritása, vagy tulajdona veszélyben lett volna. Érdekes tehát a szabályozás, *prima facie* úgy tűnhet, hogy a jogalkotók fontosabb szempontnak tekintik a fizikai integritás, illetve a tulajdon védelmét, mint a biztonságos oktatási környezethez való jogot.

A két összetevőt együttesen vizsgálom, hiszen, ha az egyik sérülést szenved, annak gyakran velejárója a másik érték sérelme is. Egyértelmű, hogy az internetes zaklatás során az elkövető és az áldozat nem szemtől szemben állnak egymással, ebből kifolyólag a *cyberbullying* tanúsításának időtartama alatt nem beszélhetünk a fizikai integritás, illetve a tulajdon sérelméről. Ugyanakkor azáltal, hogy az elkövető például azt írja az áldozatnak: „ha holnap iskolába jössz, megverlek”, az áldozat reálisan gondolhatja azt, hogy őt megverik, esetleg tulajdonát is tönkreteszik. A tagállamok jogalkotói hasonló véleményen vannak, hiszen nem csak a testi épség és a tulajdon tényleges sérelme meríti ki ezen komponenst, hanem az is, ha az áldozat alapos indokkal feltételezheti, hogy az imént említett érdekek veszélybe kerülhetnek.⁴⁶

III.1.4. Védett tulajdonság elleni támadás, diszkrimináció

Védett tulajdonságnak minősül többek között a származás, a bőrszín, a szexualitás, a vallás, az ideológia, illetve a nem.⁴⁷ Közös jellemzőjük, hogy ezek mentén tilos megkülönböztetést tenni ember és ember között. A kutatásban vizsgált tíz tagállam közül mindösszesen három fogalmában található meg a diákok sajátos tulajdonságainak a védelme.⁴⁸ Alabama tagállam – amikor a diákok sajátos jellemzőiről beszél – utal arra, hogy ezek védendő értéknek minősülnek, viszont nem részletezi azt.⁴⁹ Minnesota és New York tagállamok ugyanakkor *expressis verbis* – noha csak eshetőleg fogalmi elemként – beépítették téziséjükbe többek között azt, ha valakinek a bőrszínét, vallását, szexualitását éri támadás.

A fiúk és a lányok részvétele az internetes zaklatásokban eltérően alakul. Egy 2016-17-es kutatás például azt mutatta ki, hogy a 12-18 éves fiúk 16%-át, a lányok 23%-át zaklatták már.⁵⁰ A fiúknak viszont csak 6%-a, míg a lányok 21%-a volt már áldozata *cyberbullyingnak*. Ebből következtetésként többek között levonható az, hogy a fiúkra inkább jellemző az offline térben zajló zaklatás, erődemonstráció, a lányok viszont igyekeznek elkerülni az szemtől szembeni konfrontációt. Ugyanezen kutatás vizsgálta a származás okán történő zaklatást, amely alapján megállapítható, hogy az ázsiai, fekete bőrszínű, vagy a hispániai tanulók nagyobb valószínűséggel

⁴⁶ Pongó: i. m. 42. o.

⁴⁷ Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 8. §

⁴⁸ Alabama Code §16-28B-3.(1), Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(g), New York Education Law §11. 7.(d). Iustia US Law. <https://law.justia.com> (2024. 06. 05.)

⁴⁹ 2023 Code of Alabama Title 16 – Education. §16-28B-3(1). Iustia US Law. <https://law.justia.com/codes/alabama/title-16/chapter-28b/section-16-28b-3/> (2024. 06. 05.)

⁵⁰ Overall Increase in Cyberbullying- Girls 3 times more likely to be cyberbullied than boys. ConnectSafely. <https://www.connectsafely.org/girls-three-times-more-likely-to-be-cyberbullied-than-boys/> (2024. 04. 26.)

esnek áldozatul az internetes abúzusoknak, mint a fehér kortársaik.⁵¹ Egy másik kutatás a szexualitás alapján készített statisztikát az áldozatokról.⁵² Kiderült, hogy a homoszexuális fiatalok kétszer olyan nagy a valószínűséggel válnak áldozattá, mint a heteroszexuális kortársaik.⁵³

A védett tulajdonság tagállami definíciókba való beépítése kapcsán viszont egy probléma merül fel.⁵⁴ Az 1964-es egyesült államokbeli polgári jogi törvényben szerepel a diszkrimináció tilalma, amely többek között megtiltja a munkaadóknak, hogy bőrszín, szexualitás, illetve egyéb hasonló szempontok alapján alkalmazzanak munkavállalókat, valamint tiltja az ezek alapján történő zaklatásokat.⁵⁵ Ezen rendelkezések egyébként – a biztonságos környezethez való joghoz hasonlóan – szintén megjelennek a 2003-as magyar egyenlő bánásmódról szóló törvényben is.⁵⁶ Azon tagállamok, amelyek a védett tulajdonság ellen irányuló *cyberbullying* magatartásokat annak fogalmába beépítették, kétszeresen tiltják azt.

A jogalkotás tehát feleslegesen tilalmazza kétszeresen ugyanazt a magaviseletet, fogalmi torlódást idézve elő. Szerencsésebb lenne ezért véleményem szerint, ha a tagállamok jogalkotásaiban nem szerepelne ezen elem, ahogyan az a vizsgált tagállamok többségében nem is található meg.

III.1.5. A véleménynyilvánítás problémája

Ahogyan azt korábban már kifejtettem, az USA Alkotmány Első Kiegészítése (1791) értelmében a véleménynyilvánítás szabad, azonban minden jogállamban – így többek között Magyarországon is – vannak korlátai. Alapvető jogok kollíziójáról van ezen esetekben szó. Ezek a szabad véleménynyilvánításhoz, illetve a jóhírnévhez, emberi méltósághoz fűződő jogok. Az összeütközést a magyar büntetőjog úgy oldja fel, hogy ha egy másik személy becsületét, jó hírnevét csorbító állítás igaznak bizonyul, abban az esetben nem ütközik a jó hírnévhez fűződő jogba, ha azt közérdek vagy jogos magánérdek indokolta.⁵⁷ Az USA jogában is vannak korlátai a véleménynyilvánítás szabadságának. Ezt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság előtt zajlott *Brandenburg v. Ohio* (1969) ügy is, hiszen a bíróság kimondta, az alkotmány által nem védett az ún. felbújtó-beszéd, amely egy jogtalan támadásra, akcióra való felhívást takar.⁵⁸

⁵¹ Uo.

⁵² Cyberbullying data, facts and statistics for 2018-2024. Comparitech. <https://www.comparitech.com/internet-providers/cyberbullying-statistics/> (2024. 04. 27.)

⁵³ Uo.

⁵⁴ Pongó: i. m. 48-51. o.

⁵⁵ Civil Rights Act of 1964, Title VII. National Archives. <https://www.archives.gov/milestone-documents/civil-rights-act> (2024. 06. 05.)

⁵⁶ 2003. évi CXXV. törvény 8. §

⁵⁷ Btk. 229. §

⁵⁸ *Brandenburg v. Ohio*, 395 U.S. 444 (1969). Justia. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/395/444/> (2024. 04. 27.)

A *cyberbullying* kapcsolatban gyakran merül fel a szabad véleménynyilvánítás kérdése, hiszen az iskolák éppen azt gátolják az internetes zaklatás tilalmazásával. A Marquan v. People ügyben a vádlott volt az, aki ezen bonyolult esetkörben győzedelmeskedett.⁵⁹ A vádlott egy középiskolás diák volt, aki névtelenül szexuális információkat és fényképeket tett közzé osztálytársairól a Facebookon. Marquan ellen vádat emeltek, és bűnösnek vallotta magát az Albany megyei törvényhozás által elfogadott helyi törvény alapján elkövetett internetes zaklatás vádjában. A vádlott fellebbezett, azzal érvelve, hogy a *cyberbullying* törvény sérti a Bill of Rights szólásszabadságról szóló záradékát. A fellebbviteli bíróság megváltoztatta a döntést, és megállapította, hogy Albany megye internetes zaklatásról szóló törvénye túlzó volt, és a szólásszabadságról szóló klauzula alapján érvénytelen, mivel a törvény szövege az alapjog számos, alkotmányosan védett kifejezésmódját kriminalizálta.⁶⁰

Az USA-ban több olyan döntés is született, amely kimondta, hogy az iskolák *ultra vires* – hatáskörüket túllépve – lennének csak képesek a fiatalok „*off-campus*” (iskolán kívüli) tevékenységeinek korlátozására, viszont jogosan tehetik meg azt az „*on-campus*” (iskolán belüli) véleménynyilvánítások esetén.⁶¹ A legtöbb „*Court of Appeals Circuit*”⁶² ugyanakkor ismeri a lényeges bomlasztás fogalmát, amit korábban ismertettem már: ha a véleménynyilvánítás alapjoga és a biztonságos oktatási környezethez, vagy az oktatáshoz való jog között disszonancia áll fenn, akkor a véleményszabadság korlátozható.

IV. Kitekintés

Röviden kitérnék két másik ország joggyakorlatára is, ennek oka csupán az, hogy rálátást kapjunk arra, hogy egy kontinentális jogcsaládba tartozó ország (Magyarország), és egy vallási-tradicionális elvek alapján működő állam (Kína) joga miként lép fel az internetes zaklatással szemben. Előrebocsátom, hogy míg az USA joggyakorlatára főként a precedensrendszer jellemző, tehát a bírói gyakorlat alakította ki a különböző jogelveket és alkalmazandó szabályokat, addig Magyarország és Kína jogszabályi úton igyekeznek szabályozni a bűncselekményt, több-kevesebb sikerrel.

⁵⁹ People v. Marquan M. Justia. <https://law.justia.com/cases/new-york/court-of-appeals/2014/139.html> (2024.05.02.)

⁶⁰ Uo.

⁶¹ David L. Hudson Jr.: Cyberbullying. Free Speech Center. <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1581/cyberbullying> (2024. 04. 27.)

⁶² A fellebbviteli bíróságok körzetekre vannak osztva az USA-ban.

IV.1. Magyarország

Mivel nem célom átfogó képet adni a magyar jogalkotásról, – hiszen esszém témája elsősorban az Amerikai Egyesült Államok gyakorlata – így csupán egy megoldatlan, sok kérdést felvető problémára utalok. Ez a zaklatás és a *cyberbullying* egymáshoz való viszonya. A magyar Btk. értelmében zaklatás: „*Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”⁶³

Ahhoz, hogy az internetes zaklatást szubszumálni tudjuk a zaklatás tényállása alá, büntetőjogi aspektusból négy alapvető feltételnek kell megvalósulnia, ezek: a tényállásszerűség, a büntethetőségi korhatár elérése (14. életév), a magánindítvány, illetve annak hiánya, valamint az elkövetett zaklatás bizonyíthatósága.⁶⁴

Az első komponens a tényállásszerűség, tehát egy cselekmény valamely különös részi tényállásnak való megfeleltethetősége. Ugyanakkor a rendszeresség, illetve a hosszabb időtartam az esetek nagy százalékában nem valósul meg, hiszen a *cyberbullying* egy magatartás tanúsításával is elkövethető. A mindennapi életvitelbe történő önkényes beavatkozás jelentését a törvény példálózóan sem fejt ki, de ilyenek lehet tekinteni a gyakori telefonhívásokat, a sértett követését, megfigyelést.⁶⁵ A rendszeresség és a tartós jelleg problematikáját szemlélteti a Fővárosi Ítéltábla 2009-es ítélete, amely kifejti, hogy a két napon keresztül küldött obszcén tartalmú üzenetek nem merítik ki a tartósság, illetve rendszeresség kritériumát. A bíróság indokolása értelmében tartós, rendszeres a magatartás akkor, ha az több hétig, esetleg több hónapig tart.⁶⁶

A második feltétel a büntetőjogi felelősség megállapításához szükséges alsó korhatár elérése, ami a magyar joggyakorlatban a 14. életév. A DataProt kutatása szerint már a 9-12 évesek közel 15%-ára is jellemző a viktimizálódás.⁶⁷ Az esetek nagyrésztében pedig a kortárs elkövető sem töltötte még be a 14. életévét, tehát nem szankcionálható. A magyar büntetőjog ismeri a fiatalkorú fogalmát, ennek értelmében „*azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét még nem töltötte be, csak intézkedést lehet kiszabni, büntetést nem.*”⁶⁸ Az intézkedések zöme ugyanakkor nem alkalmas arra, hogy a fiatal jobb belátásra bírja.

A magánindítvány előterjesztése szintén felvet problémákat. A fiatalok többsége úgy nyilatkozott egy 2017-es kutatás során, hogy hiába érte őket abúzus akár online, akár offline, nem

⁶³ Btk. 222. § (1) bekezdés

⁶⁴ Monori Zsuzsanna Éva: Zaklatás-e a cyberbullying? In *Medias Res*, 2016/2. sz. 250. o.

⁶⁵ Tóth Mihály – Nagy Zoltán: Magyar Büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest 2014. 184. o.

⁶⁶ ÍH 2010.97.

⁶⁷ Ivana Vojnović: Heart-Breaking Cyberbullying statistics for 2022. Dataprot. <https://dataprot.net/statistics/cyberbullying-statistics/> (2024. 04. 29.)

⁶⁸ Btk. 10. § (2) bekezdés

számoltak be róla sem az iskolai illetékeseknek, sem a szülőknek.⁶⁹ Ez számos okra visszavezethető. Vannak, akik úgy gondolják, zaklatást, csínytevéseket kell ahhoz kiállni, hogy egy közösséghez tartozzon. Sokán úgy vélik, hogy azzal, ha jelentenék az esetet, a zaklatás csak fokozódna. Megint mások a kortársak bosszújától tartanak.⁷⁰

A negyedik kritérium a *cyberbullying* bizonyítása, amely az internet transzparenciája végett véleményem szerint áthidalható kérdéskör. A rejtett üzenetek világáról szólnék csupán röviden. Számos platformon megvan a lehetőség arra, hogy az egymással váltott üzenetek a megnyitásuk után törölődjenek, eltüntetve az esetleges bizonyítékokat. A Facebook algoritmusában lehetőség van az üzenetek törlésére, illetve rejtett üzenetek küldésére is. Ugyanakkor ez csak a felhasználó számára válik láthatatlanná, a Facebook megőrzi azokat. A magyar gyakorlat kapcsán forrás nem áll rendelkezésre, az Amerikai Egyesült Államokban viszont a rendőrség kikérhet üzeneteket a Facebooktól, azok bizonyítékként történő felhasználása végett.⁷¹ Ugyanakkor ez függ a bűncselekmény tárgyi súlyától is.

IV.2. Kína

Kínában számos – az internetes zaklatás szempontjából relevanciával bíró – politikai dokumentum került kibocsátásra egy 2019-es UNICEF ajánlás következtében, általános és középiskolás diákok közötti zaklatásokra vonatkozóan.⁷² Ezen kívül viszont érdemi szabályozásról nem igazán beszélhetünk. A kialakult *status quo* elmozdítása érdekében született néhány további szabály. A „The Prevention and Control of Bullying and Violence Among Primary and Secondary School Students” nevű rendelet mondja ki, hogy „*meg kell akadályozni, hogy a diákok körében elkövetett zaklatás és erőszak az interneten és a médián keresztül terjedjen, és ezáltal internetes zaklatássá váljon.*”⁷³

Említhető továbbá Kína büntető törvénykönyve, illetve a személyes adatokról szóló törvénye is.⁷⁴ Az internetes zaklatás áldozatai jogaik védelme érdekében jelenthetik a rendőrségen, ha olyan bűncselekményekről van szó, amelyek hasonlóságot mutatnak a rágalmazás, zsarolás vagy

⁶⁹ Student Reports of Bullying: Results From the 2017 School Crime Supplement to the National Crime Victimization Survey. National Center for Education Statistics. <https://nces.ed.gov/pubs2019/2019054.pdf> (2024. 04. s29.)

⁷⁰ Sherri Gordon: Why Victims of Cyberbullying Often Suffer in Silence. Verywellfamily. <https://www.verywellfamily.com/reasons-why-victims-of-bullying-do-not-tell-460784> (2024. 04. 29.)

⁷¹ Isabel Asher Hamilton: An Air Force vet who worked at Facebook is suing the company saying it accessed deleted user data and shared it with law enforcement. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/ex-facebook-staffer-airforce-vet-accessed-deleted-user-data-lawsuit-2022-7> (2024. 04. 29.)

⁷² New collaboration to fight violence against children. Unicef. <https://www.unicef.cn/en/stories/new-collaboration-fight-violence-against-children> (2024. 05. 01.)

⁷³ Xu Junke: The Regulation of Cyberbullying- From a Chinese perspective. CEC 2010. <https://conferences.computer.org/dasc/pdfs/DASC-PICom-CBDCoM-CyberSciTech2020-2UWbBjTopBmrRfcxvYY1Gc/660900a328/660900a328.pdf> (2024. 05. 01.) 330. o.

⁷⁴ Uo.

fenyegetés tényállásaival.⁷⁵ A jogszabályok értelmezése alapján megállapítható, hogy az, aki internetes zaklatást követ el, büntetőjogi felelősséggel köteles helytállni.⁷⁶ Kína büntetőjoga tehát úgy szabályozza az internetes zaklatás esetkörét, hogy a hagyományos bűncselekmények jelenlegi szabályozását kiterjesztően értelmezve átviszi a *cyber* térre ahelyett, hogy külön büntetőjogi tényállást alkotna – akárcsak a magyar szabályozás.

A normaanyag ellenére a kínai szabályozás hatékonysága megkérdőjelezhető. Kínában, egy 2013-ban készített kutatásban a megkérdezett fiatalok közel 60%-a számolt be arról, hogy volt már internetes zaklatásnak áldozata.⁷⁷ A jogalkotási próbálkozások ellenére a gyakorlatban tátongó úr véleményem szerint részben arra vezethető vissza, hogy Kína a tradicionális jogcsaládba tartozik, a mindennapi életben jellemző a konfliktusok jogi út igénybevétele nélküli kezelése. Az ország és polgárai azt vallják, hogy a jog (kínaiul: „fa”) mindig csak *ultima ratio*, azaz végső megoldásként funkcionálhat. Helyette pedig olyan elvek kerülnek előtérbe, mint az emberiség érzése, vagy a racionalista úton történő konfliktusmegoldás.⁷⁸

V. Összegzés

Ahogy az esszémben szemléltetni próbáltam, az internetes zaklatás egységes szabályozásának a hiánya a fogalmi elemekkel kapcsolatos bizonytalanságokra vezethető vissza. Addig, amíg az egységes definíció várat magára, nem beszélhetünk koherens szabályozásról. A hangsúlyt tanulmányomban a fiatalabb generációkra helyeztem, ennek indoka az, hogy a felnőttek kitettsége a bűncselekménynek kevésbé jelentős,⁷⁹ továbbá az, hogy az USALB is az iskolás fiatalokkal kapcsolatos ügyekben dolgozta ki a mai napig használt tesztek és fogalmi elemeket.

Az USA hazánkhoz, vagy éppen Kínához képest egyértelműen előrehaladottabb szabályozással rendelkezik, ez nagyban köszönhető a Legfelső Bíróság gyakorlatában kialakított jogelveknek és teszteknek. Magyarország, illetve Kína ezzel ellentétben egyelőre nem képes effektív módszereket kidolgozni a *cyberbullying* visszaszorítására. Ez indokolható azzal, hogy a deviancia a nyugati országokban jelent meg először, 2024-ben azonban globális problémának tekinthető.⁸⁰

A megfelelő szabályozás kialakítása során mindazonáltal olyan jogi, morális kihívások is megjelennek, mint a diákok, gyermekek véleménynyilvánítási szabadsága, – valamint annak

⁷⁵ Cyberbullying: what is it and how to stop it. Unicef. <https://www.unicef.cn/en/child-online-protection/10-things-teens-want-to-know-about-cyberbullying> (2024. 05. 01.)

⁷⁶ *Junke*: i. m. 331. o.

⁷⁷ Zongkui Zhou – Yuan Tian – Tang Hanying – Hua Wei: Cyberbullying and its risk factors among Chinese high school students. *School Psychology International* 2013/6. sz. 630-647. o.

⁷⁸ Types of legal systems around the world. Openstax. <https://openstax.org/books/introduction-political-science/pages/11-3-types-of-legal-systems-around-the-world> (2024. 05. 01.)

⁷⁹ Emily A. Vogels: The State of Online Harassment. Pew Research Center. 4. o.

⁸⁰ Latest Cyberbullying Statistics – The extent of cyberbullying in 2024. Brosix. <https://www.brosix.com/blog/cyberbullying-statistic/> (2024. 05. 03.)

korlátozása – a büntetőjogi felelősség megállapításának alsó korhatára körüli viták, az iskolák, szülők szerepe, az ismétlődő jelleg, valamint az oktatáshoz és a biztonságos oktatási környezethez való jog. Az amerikai gyakorlat ezekre a kérdésekre több, mint fél évszázada keresi a választ, Magyarországon (és Kínában) viszont nem merült még fel az egyes alapjogok – internetes zaklatás vonatkozásában való – ütközésének rendezése.

Zárszóként említem, hogy véleményem szerint a zaklatás tényállása tekintetében a magyar büntető törvény módosítása lenne indokolt. A zaklatás tényállásának kiegészítése az internetes zaklatás fordulattal – illetve magának az internetes zaklatásnak a definiálása – megkönnyítené az áldozatok jogérvényesítési lehetőségét, az ismétlődő jelleg elhagyása pedig azt tenné lehetővé, hogy egyetlen magatartással is megvalósítható lenne a *cyberbullying* fordulat. Utóbbi fontosságát az ismétlődő jelleg tárgyalásakor említettem.